

Στις 6 Οκτωβρίου 1973, ημέρα του Γιουμ Κιπούρ, της μεγαλύτερης εβραϊκής γιορτής, το Ισραήλ δέχτηκε ταυτόχρονη επίθεση από δυνάμεις της Αιγύπτου και της Συρίας. Στόχος τους ήταν η ανάκτηση των εδαφών που είχαν χάσει στον «Πόλεμο των έξι ημερών», το 1967. Ο Αμος Γκιτάι και ένας παιδικός του φίλος εντάχθηκαν σε μια ομάδα διάσωσης. Με το ελικόπτερό τους μετέφεραν τραυματίες στρατιώτες από το μέτωπο. Στις 11 Οκτωβρίου, στα 23α γενέθλια του Γκιτάι, το ελικόπτερό τους χτυπήθηκε από εχθρικά πυρά. «Πέσαμε. Είδα τον πιλότο δίπλα μου να αποκεφαλίζεται. Βρέθηκα στο νοσοκομείο. Θα μπορούσα να έχω τρελαθεί. Τι με έσωσε; Οτι τις μέρες που είχαν προηγηθεί, με μια κάμερα Super 8 που μου είχε χαρίσει η μητέρα μου, κατέγραφα όσα έβλεπα. Αυτό μου έδωσε την αίσθηση μιας απόστασης από τα γεγονότα. Ήταν λες και δεν τα βίωνα ο ίδιος, αλλά ήμουν απλώς παρατηρητής», μου λέει ο διάσημος Ισραηλινός σκηνοθέτης. Απολαμβάνουμε τη λιακάδα στη βεράντα του Navarino Hills, στη Μεσσηνία, λίγο πριν από την κεντρική εκδήλωση του φετινού «Democracy and Wellbeing Weekend» στην Costa Navarino, στο πλαίσιο του Athens Democracy Forum. Μου μιλάει για την έκθεσή του στο Πομπιντού και τώρα στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης του Τελ Αβίβ με το ίδιο θέμα: τις πληγές που ανοίγουν οι πόλεμοι. Γεννήθηκε στη Χάιφα το 1950, από μητέρα Ισραηλινή και πατέρα Πολωνό, σπούδασε Αρχιτεκτονική και ζει πλέον στη Γαλλία. Έχει συνεργαστεί με τη Νάταλι Πόρτμαν, τη Ζιλιέτ Μπινός, τη Ζαν Μορό, μεταξύ άλλων, και μέσα από την κάμερα σχολιάζει με παρρησία τις θρησκευτικές και ιστορικές παραδόσεις του λαού του και την πραγματικότητα του σύγχρονου Ισραήλ.

Θα χαρακτηρίζατε πολιτικές τις ταινίες σας;

Θα μπορούσατε να το πείτε κι έτσι. Προσπαθώ να δίνω τροφή για σκέψη και να ενεργοποιώ αντανακλαστικά. Η κοινωνική πραγματικότητα στις περισσότερες χώρες του δυτικού κόσμου είναι σαν σχιζοφρένεια. Υπάρχουν πολίτες συνειδητοποιημένοι, υπεύθυνοι, δημιουργικοί, με ενσυναίσθηση, και άλλοι άξεστοι, βίαιοι, ατομικιστές, διεφθαρμένοι. Στο ίδιο «σώμα»! Πάντα υπήρχε αυτή η αντίθεση αλλά νομίζω ότι σήμερα είναι πιο έντονη από ποτέ.

Σαν ένα μπρα ντε φερ, δηλαδή. Ποιος θα κερδίσει, άραγε;

Δεν μπορώ να προβλέψω, όμως έτσι είναι, όπως το περιγράψατε. Και πρέπει να βάλουμε όλη μας τη δύναμη για να νικήσουμε αυτές τις σκοτεινές δυνάμεις. Να μην υψώσουμε «λευκή σημαία», να μη θεωρήσουμε τον αγώνα μάταιο, να μην πούμε «ας κάνουν ό,τι θέλουν». Πριν από λίγες μέρες, στο Athens Democracy Forum, ήμουν στο ίδιο πάνελ με τον Μπάλας Ορμπαν, σύμβουλο του Ούγγρου πρωθυπουργού Βίκτορ Ορμπαν. Του είπα ότι πρέπει να είμαστε ευγνώμονες στην Ουγγαρία γιατί, ως αρνητικό παράδειγμα, μας δείχνει ακριβώς όσα έχουμε χρέος να κάνουμε: να αφήνουμε τη Δικαιοσύνη να αποφασίζει χωρίς παρεμβάσεις, να σεβόμαστε τους μετανάστες και τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα, να αποκηρύττουμε τον σεξισμό, να περιφρουρούμε

τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αν δεν πορευτούμε έτσι, ανοίγουμε τον δρόμο για δημαγωγούς και δικτατορίες.

Οι σχέσεις Ισραήλ και Παλαιστίνης είναι μια από τις βαθιές πληγές που υπάρχουν στη Μέση Ανατολή. Θα κλείσει ποτέ, είστε αισιόδοξοι;

Το ελπίζω! Πρέπει να βρεθεί ένα *modus vivendi* με τους Παλαιστίνιους. Οι κυβερνήσεις του Ισραήλ κάνουν το λάθος να φέρονται λες και δεν υπάρχουν. Δεν θα εξαφανιστούν ως διά μαγείας επειδή τους αγνοούν. Είναι και δική τους χώρα. Από την άλλη, καλό είναι και οι ίδιοι οι Παλαιστίνιοι να συνειδητοποιήσουν ότι προς όφελός τους θα είναι να βελτιώσουν κάποια κακώς κείμενα στην κοινωνία τους, να δείξουν σεβασμό στις γυναίκες και στις μειονότητες, για παράδειγμα.

Είστε αρχιτέκτονας. Σας βοηθάει αυτό στο «χτίσιμο» μιας ταινίας;

Εννέα χρόνια σπούδασα Αρχιτεκτονική· μετά το πτυχίο μου, από το Πανεπιστήμιο της Χάιφα, έκανα μεταπτυχικό στις ΗΠΑ, στο Μπέρκλεϊ. Και καθόλου δεν τα θεωρώ χαμένα αυτά τα χρόνια, γιατί ο κινηματογράφος και η αρχιτεκτονική έχουν κοινά στοιχεία. Ο αρχιτέκτονας είναι υποχρεωμένος να συνεργάζεται με πολλούς άλλους, από μια ευρεία γκάμα ειδικοτήτων: από τον μηχανικό και τον εργολάβο μέχρι τον γραφειοκράτη της πολεοδομίας και τον μεσίτη, ο οποίος θα αναλάβει να πουλήσει ό,τι εκείνος έχει φτιάξει. Κάπως έτσι είναι και η δουλειά του σκηνοθέτη. Αν το δημιούργημά του θα έχει καλή τύχη ή θα καταστραφεί, δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τον ίδιο. Επίσης, και οι δύο ξεκινούν από ένα κείμενο: την περιγραφή ενός κτιρίου και των αναγκών που καλείται να καλύψει ή από ένα σενάριο.

Πότε επισκεφθήκατε για πρώτη φορά την Ελλάδα;

Πρέπει να έχουν περάσει τουλάχιστον πενήντα χρόνια. Ηρθα με μια φίλη, Ελληνίδα. Πήγαμε στην Αθήνα, στους Δελφούς, στον Ολυμπο και σε διάφορα άλλα μέρη, στη συνέχεια επισκέφθηκα μόνος μου μοναστήρια στον Αθω. Ήταν μοναδική εμπειρία, σαν ταξίδι πίσω στον χρόνο. Είναι κρίμα που οι γυναίκες δεν έχετε αυτή τη δυνατότητα.

Εχετε ακόμα Ελληνες φίλους;

Τον Κώστα Γαβρά! Ήταν εκείνος που πριν από σαράντα χρόνια, όταν ετοιμαζόμουν να γυρίσω την πρώτη μου ταινία και ήμουν σχεδόν απένταρος, μου αγόρασε ένα μέρος του εξοπλισμού. Αργότερα, όταν έβγαλα κάποια χρήματα και θέλησα να του επιστρέψω αυτά που είχε ξοδέψει, μου είπε πως ήταν δώρο. Γνώριζα καλά και τον Θεόδωρο Αγγελόπουλο.

Ποια είναι η γνώμη σας για τον σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο; Ξέρετε τον Γιώργο Λάνθιμο;

Θα σας ξαφνιάσω μάλλον: αν και ασχολούμαι με τον κινηματογράφο δεν είμαι σινεφίλ. Δεν βλέπω πολλές ταινίες. Προτιμώ να ακούω μουσική, κυρίως κλασική, να πηγαίνω σε εκθέσεις εικαστικών, να διαβάζω βιβλία και εφημερίδες. Αυτές είναι οι βασικές αναφορές μου. Οπότε δεν θα ήθελα να σχολιάσω έναν σκηνοθέτη τη δουλειά του οποίου δεν γνωρίζω. Γι' αυτόν τον λόγο, άλλωστε, διστάζω όποτε μου προτείνουν να είμαι στην κριτική επιτροπή κάποιου φεστιβάλ. Αν δεν μου αρέσει μια ταινία, φεύγω από την αίθουσα. Δεν είναι πολύ ευγενικό, υποθέτω...

Πηγή: [ιστοσελίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 4.10.2023](https://www.kathimerini.gr/4010233/)